

ԱՐԻՐԱԿ

ՀԱՆԴԵՍ

Ազգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

Ի. ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 8

||

23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1902

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրական. — Ս. Գրիկն Ազդեցութիւնը

Մարդկային Մտքին Վրայ

ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԷՃԻՋԵԱՆ

Անապատի Կենդանիներ

Կենսագրական. — Հենրի Ուարս Պիչըրի Կեանքը (Գ.)

ԱՐԱՄ Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Իրիկունը (Թրգմ. ՀԱՅԱՆՈՅՇ ՄԱՌԻՔ)

Ա. ՏԸ ՍԷԿԻԻՌ

Ռումոյա (Թերթոն)

Ազգային Հարցեր. — Հայ Աւետարանական

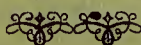
Եկեղեցիներուն Ներկան եւ Ապագան

Ա. Յ. Մ.

Թղթակցութիւն Նիկովիդիայէն

ԿԱՐՄՐԱՎԱՐԴ

Քաղաքական. — Ազգային Լուրեր. — Ներքին Լուրեր

Հատը 40 փարա

ՏՊԱԴՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

卷之三

1909-10 1910-11

ՔԻՐՈՍԿԷ

ՀԱՆՐԱՊԵՏ

Ազգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

Ի. ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 8

||

23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1902

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1. ԲԻՐՈՍԿԷ առ այժմ կը հրատարակուի շաբաթը մեկ անգամ մը. — 2. Տարեկան բաժնեգինն է Պոլսոյ եւ Գաւառներու համար 50 դրոս, Արասահմանի համար՝ 5 ռուպլի. կամ 12 ֆրանկ կամ 2¹/₂ տոլար, քրդաւարութեան ծախքի մեր վրայ: — 3. Ձեռքէ կը ծախուի հասք 40 փարայի: — 4. « ԲԻՐՈՍԿԷ » ի վերաբերեալ բաժանորդագին, նամակ կամ ո եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Կ. Պոլիս, Պայպլ Հառուի միջոցաւ՝ Ռոպէրտ Գօլթեմ, Բրոք. Յակոբոս Հ. Ճեմիզեանի. — 5. Անվճար նամակ կամ գրութիւն չընդունուիր. — 6. Տասը օրինակի բաժանորդ զտնօրին մէկ օրինակ նուէր կը տրուի:

ՍՈՒՐԲ ԳՐԲԻՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐԴԿԱՆՅՈՒՆ ՄՏՔԻՆ ՎՐԱՅ

Ա.

Ասկէ առաջ մէկ երկու յօդուածներ զգրելով ուղեցինք ցոյց տալ որոշ իրողութիւններով թէ՛ գիտութիւնը սկեպտականութեան չտանիր: Քանի մը նշանաւոր օրինակներ յառաջ բերինք, բոլոր աշխարհէն իրր առաջին կարգի գիտնականներ ընդունուեանա՞ծ աշխարհաւոր անձեր մէջ բերինք, անոնց մտքի մեծութեան եւ գիտութեան խորութեան հետ մէկտեղ՝ անոնց կրօնի եւ Ս. Գրքի վրայ ունեցած հաւատքը եւ բարեպաշտ զգացումները պարզեցինք համառօտիւ, եւ սա ակնյայտի եզրակացութեան հասանք թէ բոլորովին անհիմն եւ խաբստաբար է այն գաղափարը թէ գիտութիւնը հաւատքը կը ջնջէ, գիտնական մարդիկ չեն կրնար հաւատացեալ

ըլլալ, եւ թէ կրօնը տգէտներուն համար է: Անշուշտ այս նիւթը ընդարձակ է. եւ դեռ շատ բան կրնայ ըսուիլ անոր վրայ: Ունի նաեւ իր յարակից խնդիրները զորո ուսումնասիրել եւ պարզել միշտ օգտակար է եւ առհասարակ ամէն զասակարգի մարդոց համար շահեկան: Սոյն նիւթին վերաբերող հարցերէն մէկն ալ սա է թէ՛ ի՞նչ եղած է Ս. Գրքի ազդեցութիւնը մարդկային մտքին վրայ, ի՞նչպէ՞ս կաշկանդած է ան միտքը, ինչպէ՞ս ունեցած կը պնդեն ազիտարար, թէ մեծ ու գլխաւոր միջոց ու զօրութիւն եղած է մարդկային մտքի վարդապետն եւ մեծնաբ տուած է իմացական կեանքին, որ կրնայ ըսուիլ թէ բոլոր մարդկային զարգացման եւ երջանկութեան հիմն է:

Մտադիր ենք այս հարցին վրայ ալ մէկ երկու յօդուածներ գրել, թերեւս ոչ յաջորդաբար, եւ ինչպէս առջի խնդրոյն նոյնպէս ասոր մէջ ալ, կրկին պիտի դիմենք իրողութիւններու, պարզ, մեկին եւ ստոյգ իրողութիւններու. թող անոնք խօսին իրենց յատուկ եղած համոզիչ պերճախօսութեամբ, եւ թող ընթերցողը ինք զատէ, ու ինք իրեն համար անաչառ եզրակացութեան մը հասնի:

Եւ այս նկատմամբ առաջին մեծ իրողութիւնը Ս. Գիրքը ինքն է. Անոր վրայ ուշադիր նայուածք մը ձգելով ի՞նչ տեսակ գիրք կը գտնենք զայն. մտքերը կաշկանդելո՞ւ բնութիւն ունի իրօք, թէ մտքերը սրելու, զարգացնելու եւ դորձունէութեան մղելու բնութիւն ունի: Ի՞նչ տեսակ գիրք է ան, այս հարցումն ալ շատ կարեւոր է արդէն շատերուն համար: Ստուգուած բան մըն է թէ շատերը որ սորվիր են զայն անարգել, կամ կրօնը ուրանալ եւ սկսպտականութիւն դաւանիլ, նոյն իսկ Ս. Գիրքը, մեր կրօնին աղբիւրը ճանչնալու պատեհութիւնը ունեցած չեն դեռ, շատերուն համար տակաւին շատ լաւ կը յարմարի այն յանդիմանութիւնը զոր Սըր Այզաք Նիւթըն ուղղեց իր ժամանակի աստղաբաշխներէն մէկուն, որ ընկերութեան մը մէջ հրապարակաւ սկսաւ արհամարել Ս. Գիրքը, եւ անոր վրայ արձակել իր անհիմն վճիռները, զորս մօտիկ ընելով մեծ գիտնականը Նիւթըն, խօսքը անոր ուղղելով բսաւ. «Պարոն, դուք բնաւ իրաւունք չունիք Ս. Գրքի վրայ ո եւ է դատաստան ընելու կամ անոր վրայ ո եւ է դադափար յայտնելու, քանզի զանկա չէք գիտեր, եւ ուսած չէք երբեք զայն. թէ որ աստղաբաշխութեան նըկատմամբ կարծիք մը յայտնէք եւ կամ տեղեկութիւն մը տաք, սիրով մօտիկ կ'ընենք ձեզ, քանզի ուսած էք այդ գիտութիւնը, բայց Ս. Գրքին նկատմամբ ձեր եւ ոչ մէկ խօսքը կրնանք մօտիկ ընել, որովհետեւ անոր վրայ տեղեկութիւն չունիք եւ ոչինչ գիտէք»:

Մեր կրօնը մեզի կուգայ Գիրքով մը որ իրօք խիստ զարմանալի եւ ուշադրաւ Գիրք մըն է, եւ նոյն իսկ իր կազմութեամբ՝ յե-

տին աստիճան նպաստաւոր կ'երեւի մտաւարդացման: Շատ ընդարձակ է ան, անհոգանազանութիւն ունի, գրուած է տարբեր ժամանակներու մէջ ու տարբեր լեզուներով: Իր հաղար տարուան երկար ժամանակով ջոցի մէջ է որ գրուած է, եւ ունեցած է իրաւմէ տարբեր հեղինակներ, հեղինակներ՝ որոնք տարբեր ժամանակներու մէջ ապրած տարբեր պարագաներու մէջ գտնուած բոլորովին տարբեր հանգամանքներու մարդիկ էին: Ս. Գրքին մէջ մեծ զանազանութիւն կը տիրէ ինչպէս բնութեան՝ Աստուծոյ այն միւս յայտնութեան մէջ:

Գիրքը նախ երկու մեծ բաժանումներու. Հին եւ Նոր անուանեալ. եւ ընամէնը վաթսու եւ վեց գրքոյկներ կը պարունակուին այս երկու բաժանմանց մէջ: Հինին մէջ այս գրքոյկներէն երեսունը իհատ կան, որոնք երեսուն երկու տարբեր մարդոցմէ գրուած են, եւ նորին մէջ քսեւ եւ եօթը գրքոյկներ կան՝ ութը տարբեր մարդոցմէ գրուած: Ուրեմն ամբողջ հատարտադրելու համար քառասուն մատենագիրներ աշխատած են: Այս մատենագիրներ կը ներկայացնեն մեզ այլ եւ այլ երկիրներ, ազգայնութիւններ, մատուորական այլեւայլ կարողութիւններ ու նաեւ ընկերային տարբեր վիճակներ, ու մինչեւ անգամ կրօնական գիտութեան տարբեր աստիճաններ: Անոնցմով մարդարէ էին, ոմանք քահանայ, ոմանք պետական մարդիկ, ոմանք հովիւ, ոմանք հողագործ, ոմանք ձկնորս: Անոնցմէ իր ընթերցող մը պիտի կարծէ գտնել ութեան ու ներդաշնակութեան մեծ պակաս մը, եւ այս տոկոսային պակասը աւելի աչալ պիտի զարնէ, երբ որ գիտենք թէ այս վաթսունը վեց գրքոյկներուն պարունակութիւններն ալ բոլորովին իրարմէ տարբեր են: Եւ պարունակեն արարչութեան պատմութիւններ, պատմութիւններ այլ եւ այլ օրէնսդրութեանց ու կանոններու, կենսագրութիւններ, բանաստեղծութիւններ եւ մարդարէութիւններ: Ոմանք կը խօսին անցեալին վրայ, ոմանք՝ ապառնինք վրայ եւ ոմանք՝ ներկայն բոլոր իրերուն փառաշուք վա-

ճանը նոր երկինքով մը ու նոր երկիրով մը :

Բայց այս բոլոր տարբեր տեսակ մասերը անխմատ ու տարասեռ խառնուրդ մը չեն բնաւ, բոլոր այս գրութիւնները կը կազմեն մէկ հատիկ գիրք մը, ներդաշնակ ու միեւնոյն նպատակին ծառայող փառաւոր հատոր մը : Անմիջական պէտքերու համար գրող մարդոց արտադրութիւնն է ան. եւ սակայն գիրք մըն է որ կը խօսի ամէն կլիմաներու և ամէն դարերու համար : Ամէնէն հինն է ու նաեւ ամէնէն աւելի լեցունը իմաստութեամբ. գիրքերուն ամէնէն գեղեցիկը եւ ամէնէն վսեմը : Զանազանութիւնը որ կ'երեւի անոր մէջ՝ ճշդիւ կը համապատասխանէ բնութեան որ իր բոլոր զանազանութիւններով կրկին մէկ խորհուրդ մըն է որ կը ներկայացնէ : Կատարեալ միութիւն կայ ամենամեծ զանազանութեան մէջ : Աստուծոյ բնութեան գիրքն ալ Ս. Գրքին պէս, Անոր խորհուրդները կը յայտնէ այլազան եղանակներով, միեւնոյն բանը կը պատմեն ժայռերը, ծաղիկները, դաշտերը ու անտառները : Առուակները, հրազոր գետերը, լայնածաւալ ծովը ու անհուն ովկէանը միեւնոյն յայտնութիւններն ունին : Անոր իմաստութեան ու զօրութեան վրայ : Եւ ժամանակիս գիտութիւնը ամէնէն աւելի կը պարծենայ սա կէտին վրայ թէ բնութեան անթիւ ոյժերը յաջողած է վերածելու գրեթէ մէկ զօրութեան մը : Այս կերպով գիտութիւններն ալ կ'սկսին իրարու հետ միանալ : Լուսապատկերացոյցը, զարմանալի գիւտ մը, իրարու հետ միացուց տեսաբանութիւնը, քիմիաբանութիւնը և աստղաբաշխութիւնը : Երկրաբանութիւնը իրարու հետ կապեց՝ երկրին անցեալ պատմութիւնը բնական գիտութեանց շատ մը ձեւերուն հետ : « Բոլոր Տիեզերքը, կ'ըսէ Հէրպերթ Սփէնսը, կ'ապացուցանէ թէ մենք չըջապատուած ենք յաւիտենական եւ անհուն զօրութեամբ մը ուրկէ կը բղխի ամէն բան » : Այս է արդի գիտութեան վերջին յայտարարութիւնը տեսանելի տիեզերքին նկատմամբ եւ շատ ընտանեացի որ բնութեան մեծ գրքին պէս, այս զարմանալի Գիրքը, Աստուածաշունչը, ներկայէ մէզի այնքան զանազանութիւն, այնքան տարբերութիւններ, այնքան զմայլելի ներդաշնակութեամբ միացած, կապուած իրարու հետ : Ծննդոց Գրքին առաջին խօսքէն « Սկիզբէն Աստուած ստեղծեց երկինքն ու երկիրը » մինչեւ Յայտնութեան Գրքին վերջին խօսքը « Տէր Յիսուս Բրիստոսի շնորհքը բոլոր սուրբերուն հետ ըլլայ : Ամէն » , ամբողջ Գիրքը արմատական կապակցութեամբ մը միացած է : Ինչ որ թագուն է Հին Կտակարանին մէջ՝ Նորին մէջ ալն յայտնի կ'երեւի : Եւ Բրիստոնէութիւնն է Աստուածաշունչին կրօնը և անհատապէս, անոր կեանքն է որ տարածած է ամէն իր մասերուն մէջ, ինչպէս որ կազաչին կեանքը և անհատապէս ներկայ է թէ անոր սոխին եւ թէ անոր բացուած գեղաշուք ծաղիկին մէջ : Նախ ընտանեացի կը երկրային կեղեւին մէջ, բայց յետոյ կը շողայ, կը վառի արեւին ճառագայթներուն ներքեւ : Հրէից հին բարեւոյնական գիտութիւնը իր սերտ յարաբերութիւնը ունի յաջորդ դարերու քրիստոնեայ առաքելութեան քարոզութեանց հետ : Ծննդոց Գրքին առաջին տողերուն անկեղծան ու անկերպարան անդունդը որուն վրայ խաւար կար, եւ ուրկէ ելաւ աշխարհը, շարունակական յարաբերութիւններ ունին երկնային երուսաղէմի մը փառաւոր խոստումին հետ որ այնքան շքեղապէս կը փայլի վերջին գրքին Յայտնութեան մէջ :

Այսպիսի եղական եւ զարմանալի գրքի մը ազդեցութիւնը ինչ կրնայ ըլլալ մարդկային մտքին վրայ : Մէկ մեծ ու փառաւոր խորհուրդի մը արտայայտութեան այս այլազան ձեւերը մարդկային միտքը ուսումնասիրութեան կը մղեն թէ կը կաշկանդակեն կը թմբեցնեն զայն : Բնութիւնը իր հրաշալի զանազանութիւններով, ու իր թագուն ու ներքին միութեամբը մինչեւ այսօր ամէնէն մեծ կրթիչը չէ՞ եղած մարդկային մտքին համար : Եւ Աստուած տիեզերքը մարդուն առջեւ պարզելով, ու անոր ձեռքը այս տեսակ գիրք մը տալով՝ ամէնէն մեծ պատիւը չէ՞ ըրած մեր սեռին իմացական կարողութեանց : Կարելի՞ է կայնիլ զարմանալի բնութեան առջեւ թմբած մտքով, կարելի՞

Եւ Բրիստոնէութիւնն է Աստուածաշունչին կրօնը և անհատապէս, անոր կեանքն է որ տարածած է ամէն իր մասերուն մէջ, ինչպէս որ կազաչին կեանքը և անհատապէս ներկայ է թէ անոր սոխին եւ թէ անոր բացուած գեղաշուք ծաղիկին մէջ : Նախ ընտանեացի կը երկրային կեղեւին մէջ, բայց յետոյ կը շողայ, կը վառի արեւին ճառագայթներուն ներքեւ : Հրէից հին բարեւոյնական գիտութիւնը իր սերտ յարաբերութիւնը ունի յաջորդ դարերու քրիստոնեայ առաքելութեան քարոզութեանց հետ : Ծննդոց Գրքին առաջին տողերուն անկեղծան ու անկերպարան անդունդը որուն վրայ խաւար կար, եւ ուրկէ ելաւ աշխարհը, շարունակական յարաբերութիւններ ունին երկնային երուսաղէմի մը փառաւոր խոստումին հետ որ այնքան շքեղապէս կը փայլի վերջին գրքին Յայտնութեան մէջ :

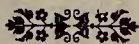
է ունենալ այսպիսի գիրք մը, հաւատալ անոր եւ ընդարմացեալ ու անգործ անաշխատ միտք մը ունենալ: Այս գիրքը իր կազմութեամբը իսկ կը խնդրէ մարդոցմէ, կը մղէ զանոնք զգուշութեամբ քննել իր այլազան մասերը հասկնալու համար զայն եւ գտնելու համար անոնց մէջ այն մէկ վտեմ, փառայեղ խորհուրդը զոր Աստուած մեզի համար հոն դրեց է:

Եւ այսօր հետեւեալքը իրօք նոյնը կը հաստատէ: Ահա եղելութիւնը, Ձկայ աշխարհիս մէջ գիրք մը կամ ո եւ է առարկայ որ այնչափ ուսումնասիրութեանց, այնչափ մտային աշխատութեանց եւ քննասէր ոգիի մը առիթ ընծայած ըլլայ որչափ բրած է այս գիրքը, զոր ոմանք անգիտակցաբար կ'անգտնեն: Գրականութիւն մը ստեղծուած է ասոր վրայ, ասոր համար որ իր ճշմութեամբ իր բազմադիմի հանգամանքով եւ իր ընդարձակութեամբ նմանը ունեցած չէ: Միայն Աստուծոյ անհուն տիեզերքը կրնայ նմանիլ անոր այս մասին, Ամենահօգոր մշտքեր իրենց ուժերը անոր ուսումնասիրութեան համար գործածած են. մինչեւ անգամ անոր հակառակորդները մտաւոր գործունէութեան մղուած են անով:

Այս կարեւոր իրողութեանց վրայ քիչ մը խորհելու են անոնք, որոնք առանց գիտութեան, թուիական պէս ուրիշներէն լսածնին կրկնելով շատ անգամ զարգացեալ մտքերու անյարմար ու անարժան կը համարին զայն:

Ու տակաւին ուրիշ քանի մը շատ կարեւոր եղելութիւններ կան այս խնդրոյն ներկայումս զորս յաջորդաբար, յուսանք, կը ներկայացնենք մեր ընթերցողաց:

ՅԱԿՈԲԻՍ Հ. ՃԷՃԻՋԵԱՆ

ԱՆԱՊԱՏԻ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ

Ա.

Աշխարհիս վրայ կան ցրտին անապատներ ու նաեւ տաք անապատներ, բայց տաք

անապատներուն մէջ կենդանական կեանքը գոյութիւնը եւ շարունակութիւնն է որ աւելի ուշագրաւ է. գրեթէ տեղ մը չկայ ուր տեսակ մը կեանք, եւ շատ անգամ չափ կընկալուած տեսակէն կեանք չգտնուի, փոքր չէ թէ այդ տեղերու մէջ արեւը ինչ աստիճանի կիշիչ ըլլայ ու աւազը ինչ աստիճանի անջրդի: Աֆղանիստանի սահմանագլուխը որոշելու համար զրկուած պաշտօնեաները գտան որ ահալին օձերով լի էր այն անապատը ուրկէ պիտի անցնէին սահմանագլուխը հասնելու համար: Արիւղոնայի անջրդի դաշտավայրերն ալ լեցուն են ողողներով եւ միջատներով, Հաւանօրէն աշխարհիս մէջ ճանչցուած անապատը Սահարայի Մեծ Անապատն է, որովհետեւ անոր կեղրոնին մէջ գտնուած ուղասիւնները զբաւուած են յետեւ աստիճան հիւրամերժ եւ ուղամիկ ցեղերէ, որոնք սոսկալի առելու խաբար մը կ'ատեն մասնաւորաբար Եւրոպացիները: Բայց այդ անապատին հիւսիսային եզրերուն վրայ գտնուած են երկու կենդանիներ, որոնք կ'երեւի թէ մասնաւորապէս յարմարած են ապրելու այդ արգիլեալ երկրին մէջ: Ասոնցմէ մէկն է տեսակ մը այծաքաղ եւ միւսն ալ տեսակ մը վիթ (դազալ), Յիշեալ այծաքաղը անձոնի, այլանդակ կենդանի մըն է որորտապտոյտ եղջիւրներով եւ շատ լայնագիս սմբակներով որոնցմով կարող կ'ըլլայ անապատին աւազին վրայէն խոշոր քայլերով ընթանալ: Պլինիոս, հին Հռոմէացիի բնասէր, գիտէր այս կենդանիին գոյութիւնը եւ բնականաբար շահագրգռուած էր անոնկատմամբ, որովհետեւ այն առնները Հաւանային Ափրիկէն դեռ այնցելուած չըլլալով այս կենդանին էր հիներուն ծանօթ եղած քանի մը տեսակ այծաքաղներուն մէկը: Պլինիոսէն ետքը երկար ժամանակ մոռցուած ըլլալով կենդանին կրկին հրեւան հանելու Տօնկալայի մօտերը գտնելով զանիկա: Որովհետեւ բաւական խոշոր կենդանի մըն է, պէտք ունի բաւական մեծ քանակութեամբ ուտելիքի, եւ բնագտններուն համար զգուշացուածելի խնդիր մը եղած է թէ ուրկէ՞ կը գտնէ ան իր կերակուրը:

Հիմակ՝ ալ բոլորովին ստուգուած է թէ այս այծաքաղը կը հետեւի անձրեւներուն որոնք կ'իջնեն ինչ ինչ եղանակներու մէջ և հաւանորէն ահագին հեռաւորութիւններ կը կտրէ կ'անցնի երթալ զտնելու համար այդ պարբերական անձրեւի փոթորիկները: Հիւսիսային Ափրիկէի անապատին անհուն ընդարձակութիւնը հնարաւոր կ'ընէ այս բանը, թէպէտ չենք կրնար լտցարձակապէս ըսել թէ անապատի եզրներուն մէկ կամ միւս մասին մէջ միշտ տեղ մը անձրեւ կուգայ անպատճառ. թէ այս այծաքաղը ինչպէս կը անանի բացարձակ երաշտութեան միջոցներուն՝ չենք գիտեր: Վիթերը զխաւորաբար անապատի կենդանիներ են, բայց մեր յիշած մասնաւոր վիթը, որ «Լօտըրի վիթ» կը կոչուի, կ'երեւի թէ վիթերու ընծանիքի միւս անդամներէն աւելի անապատաւէր է, եւ մեծ հակում մը ունի ծարաւի ու աւազի կրկրին:

Անապատի ամէնէն զարմանալի կենդանիները, սակայն, կրնայ ըսուիլ թէ այն բազմատեսակ մողէսներն են՝ որոնք կը վըրտան իւր իւր խաւով: Ափրիկէի, Հարաւ-Արեւելեան Եւրոպայի և Հարաւային Ասիոյ մէջ որոնք ամէնքն ալ սովորութիւն ունին յաճախելու աւազուտ անապատները: Ասոնց ամէնէն աչքառու մէկ յատկութիւնն է իրենց գոյնը, որ միշտ հողի կամ աւազի գոյն է: Կան նաև օձեր և իփեր, մեծ, ահագին ու ամէն տեսակէ՝ որոնցմէ ոմանք աւազին տակ կը պահուըտին և իրենց ցռուկին վրայ ունեցած շարժուն մէկ թեփաւոր եղջիւրը միայն դուրս թողլով՝ զանկա իրր խայծ կը գործածեն, իրենց զոհերը հրապուրելու համար: Անապատի մողէսները նշանաւոր են իրենց տեսակներուն բազմութեամբը: Անոնք բազմատեսակ են, ցեղեր կան անոնց մէջ՝ որոնք իրենց մէջ կը պարունակեն 150 տեսակներ, Ասոնց գրեթէ ամէնն ալ անապատները կ'ընտրեն իրենց բնակութեան համար, եւ հարաւի մէջ քիչ կան աւազուտ վայրեր ուր անոնց հետքը չտեսնուի: Ասոնցմէ ոմանք աւազին տակ գրեթէ ամբողջովին կը թաղեն իրենք զիրենք դուրս թող-

լով միայն իրենց արթուն աչքերը, որսալու այն խեղճ ճանճերը ու միջատները որոնք անոնց մօտենալու անխոհմտութիւնը կ'ունենան: Անապատի մողէսներուն մէկ տեսակը կանոնաւորապէս կը տարուէր՝ Հոմ, իբր վաճառք մը, Պլինիոսի օրերը: Կը կարծուէր թէ պատուական դարման մըն էր ան մարդկային կազմութեան տկարութիւնը բուժելու համար, եւ ուստի զայն ճերմակ գինիի մէջ ջարդելով իբր դեղ կ'առնէին:

Անապատի յատուկ թռչուններ ալ կան որոնց նշանաւորներն են այլ եւ այլ տեսակ աւազի կաքաւներ: Ասոնց գոյնը ճշդիւ կը նմանի աւազի գոյնին եւ այս պատճառաւ շատ դժուար է զանոնք տեսնել: Այս կաքաւները տեսակ մը թեւեր ունին որոնք բոլորովին տարբեր են սովորական կաքաւի թեւերէն, եւ առանց անոնց պիտի չկարենային ապրիլ անապատին մէջ: Ասոնց թեւերը տատարակի թեւերու չափ զօրաւոր են և կրնան զանոնք տանիլ հեռաւոր վայրեր շատ մեծ արագութեամբ: Ասոնցմով է որ կարող են առտու իրիկուն թռչիլ երթալ ջուրի լըճակներու վրայ, որչափ ալ որ հեռու ըլլան անոնք:

Կ Ե Ն Ս Ա Գ Ի Ա Կ Ա Ն

ՀԵՆՐԻ ՈՒԱՐՏ ՊԻՉՐԻ ԿԵԱՆՔԸ(*)

Պիչրի գօրութեան եւ մեծութեան աղբիւրները

Պիչրը Աստուծոյ հետ քայող մէկն էր: Աստուծոյ ներկայութիւնը միշտ իր սրտին մէջ կը վայելէր, իբրև բարեկամի մը ներկայութիւնը: Անոր խորհուրդներն ու զգացումները բնազդմամբ առ երկինք առ Աստուած կը բարձրանային: Ամբողջ սրտով, ամբողջ էութեամբ Անոր յատած էր, կառչած էր և Անկէ կեանք ու զօրութիւն կ'ստանար: Իր քարոզներուն բնաբանը յաճախ Աւետարաններէն ու Բրիտտոսի կեանքէն ու Անոր նկարագրէն կ'առնէր: Ամէն բանէ աւելի Ա-

(*) Շար. Տրդ թիւէն եւ վերջ:

նոր կեանքը կ'ուսումնասիրէր : Անոր հիացած էր . հոգւոյն և մտքին մէջ էն բարձր տեղը Անոր տուած էր : Իր մտաւոր կարողութիւնները արագագործ էին , վերջին ծայր հեռատես էր : Իր քարոզները թէպէտեւ դժուարահասկնալի էին , սակայն նոյն իսկ այս պատճառաւ քարոզներուն մէջ յստակութիւն , կեանք և զօրութիւն կը նշմարուէր :

Պիչըրի երեւակայութիւնը շատ զօրաւոր էր : Այդ պատճառաւ իր քարոզները և ճառերը բանաստեղծական գաղափարներով լի էին . Բրոֆ . Ն . Փորթըր սապէս կը գրէ . « Պիչըրի երեւակայութիւնը առաջին աստիճանի էր » : Եւ Բրոֆ . Հափփին կը գրէ . « Մենք Պիչըրի վրայ երեւակայութեան բարձր և բարոյական գործածութիւնը կը տեսնենք , ինչպէս նախնի քարոզիչներու վրայ : Բանաստեղծներու վերաբերեալ արագ տեսութիւն մը ունի ան , որով էն տգեղ բաներու և էն հասարակ իրողութիւններու մէջ հոգեւոր զօրութիւն և հոգեւոր միտք կը զիտէ : Աւետարան քարոզող բանաստեղծ մըն է ան » :

Անոր սիրտը՝ համակրող , սիրող մեծ սիրտ մըն էր : Լացողին հետ կուլար , խնդացողին հետ կը խնդար : Մարդոց մտային վիճակը և սրտին խորհուրդներն ու գաղափարները ըմբռնելու մասին առաջին էր : Մարդու մը աչքերուն , անոր նստուածք , կեցուածք ու քալուածքին մէջ , ներքին մարդը կը կարդար :

Նորէն Բրոֆ . Հափփին՝ կ'ըսէ . « Պիչըր հասարակութիւնը իրեն մէկ մասը կը նկատէ . զիտէ անոնց վստահիլ . անոնց խորհուրդներուն իրական ընթացքը կը նշմարէ , և զիտէ անոնց խորհուրդներուն ու զգացումներուն խօսիլ : Ժողովրդեան սէրն ու համակրութիւնը շահելու գաղտնիքը իրապէս գտած է ան » :

Մը . Բոպէրթսըն կ'ըսէ . « Անոր Աւետարանը ըօլորովին ողջմտութեան Աւետարանն է . երբ խորհուրդներու բարձունքը կը սաւառնի և իր կրօնական զգացումներուն մասին խորունկ յայտնութիւններ ընելու ըլլայ նորէն ողջմտութիւնը՝ չկորսնցներ եր-

բեք » : Լայմէն Էպպէթ կը գրէ . « Թուչելու թեւեր ունէր ան , սակայն երկրէն չլսուելու և չտեսնուելու չափ բարձր չէր թռչեր » :

Իր քարոզներուն և ճառերուն նիւթը մայր բնութիւնէն , և մարդկային բնութիւնէն կ'առնէր : Այսու հանդերձ մեծ եւ ընտիր գրքեր կ'ուսումնասիրէր և անոնցմէ ընտիր և օգտաշատ հմտութեանց պաշար կը դանձէր : Մանաւանդ մարդկային բնութիւնը շատ կ'ուսումնասիրէր . « Մարդկային կեանքի բարձրացող և գոռացող մակնթացութեան մէջ կը նետէր ինքզինքը , որպէս զի հոն մաքառող և կորսուելու վրայ եղող հոգիները կորըստեան անդունդներէն՝ վեր հանէ : Այդ հոգիները սուղակին հանած գոհարներէն աւելի մեծարժէք և թանկագին էին իրեն համար » :

Պիչըրի լաւագոյն յատկութիւններէն մին ալ , անոր հմտութեան բազմակողմանիութիւնն էր : Ուսումնասիրութեան արժանի ամէն զիտութիւն իր ուշադրութիւնը կը գրաւէր : Ծաղիկներու , ծառերու , անոնց տերեւներուն և պտուղներուն , թանկագին քարերու , ընտիր թուղթերու , երաժշտութեան , անդամազննութեան , բնախօսութեան և առողջապահութեան , օրինաց , փիլիսոփայութեան , հոգեբանութեան , եւն . եւն . ի վրայ կատարեալ և ընդարձակ հմտութիւն ունէր : Պիչըր Գրիստոնեայ բարեչըրդ մըն էր : Սակայն չգիտական մը չէր : Տիեզերքի մէջ գործող զօրութեան , Աստուծոյ անձնականութեանը կը հաւատար :

Պիչըրի վերջին տարիները

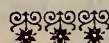
1883ին Ամերիկայի ութը նահանգներուն մէջ չըջելով 75 ճառ խօսեցաւ . 86ին Անգլիա երթալով հոն շատ քարոզներ ու ճառեր խօսեցաւ : Վերջին անգամ ըլլալով Սիդի Դէյվիլի մէջ՝ քարոզիչներէ և առտուածաբանական դպրոցի ուսանողներէ բաղկացեալ բազմութեան մը « Գարոզելու կերպին վրայ » խօսեցաւ : Անգլիոյ մէջ մեծ յարգանք և պատիւ վայելեց : Անցեալ դարուն էն մեծ քաղաքագէտները , զիտունները և կղերականները զինքը պատուասիրեցին : Անգլիա

Պ Յ Պ Կ Ո Ւ Ն Ե

Իրիկուն է, ո՛հ լըսեցէք, օրուան ժխորը կը մարի,
Թռչնիկն հանգչի անտառին խոր, միջատը քնէ հոն դաշտին մէջ:
Եւ պորակին մէջ խաղաղիկ սոյլ մը լըսուի խօլ զեփիւսի,
Հեռուն մարի հողադործին դաշտի երգին խուլ ելեւէջ:
Եւ ծեր հովիւն ըզրաղած յար կը խոկայ լուռ ու անխօսիկ,
Արևն իրեն պէս խոնարհի կամաց կամաց քիչ մը անդին:
Յուպ ի ձեռին ընկողմանած՝ մի մեծատուն կը թուի ինք
Ծիրանինն հաղած համակ, նաեւ ոսկին մայրամուտին:
Իր կիսաղէմը կը նկարի հորիզոնին վրայ հրաւառ,
Եւ իր ըստուերն ալ կ'ուռնանայ՝ արեւն որ- չափ նուաղի արդ-
կողերն ի վեր բըլըրակին կը տարածուի եր- կա՛ր ցանցառ:
Ոչնարներն ալ իրեն մօտիկ կը հաւաքուին լուռ ու հանդարտ:
Համըր հըսկէ շունն ալ ասդին գռռնուկներու խուճթին աղւոր,
Անդին հովիւ մարդուն ըստուերն ալ կը ծած- կէ հօտը բոլոր:

Ա. ՏԸ ՍԷԿԻԻՒ

Թարգմ. ՀԱՅԿԱՆՈՅԾ ՄԱՌԻՔ

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն Հ Ա Ր Յ Ե Ր

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ
ՆԵՐԿԱՆ ԵՒ ԱՊԱԳԱՆ

Ուրախառիթ պարագայ մըն է որ այս օ-
րերս լրջօրէն խորհրդածութեան նիւթ դար-
ձած է Հայ-Աւետարանական եկեղեցիներուն

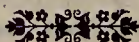
զաւակներէն եղող երեւելի անձանց ցցուցա-
ծէն աւելի սէր և յարգանք ցցուց Պիլըրի:
1883ին ծննդեան 70երորդ տարեդարձին
հանդէսը կատարուեցաւ: Խօսած ճառերէն
մէկուն մէջ սապէս ըսաւ. « Անձիս մէջ եր-
բեք փառասիրութիւն չգտնուեցաւ: Դափնիէ
պատկներ չփնտռեցի ես: Յիսուսի համար
ապրեցայ, անոր համար կ'ապրիմ, անոր հա-
մար կը գործեմ: Իմ կարողութեանս մէջ Ա-
նով ուրախ եմ: Եթէ կրկին աշխարհ գալ
և գործելու համար գործ մը ընտրել պէտք
ըլլար. Աւետարանի քարոզչութիւնը կ'ընտ-
րէի »:

Վերջին քարոզը խօսեցաւ իր եկեղեցիին
մէջ, և 87 մարտ 8ին երեքշաբթի օրը մեռաւ:
Հայմէն Էպպէթ կ'ըսէ. « Ամերիկայի մէջ
պատահած ոչ մէկ մահ, նոյն իսկ Արարհամ
Լինքըլնի մահը այսքան ցաւ պատճառած է »:
Անոր մահուան գոյժը ամբողջ Ամերիկայի և
աշխարհի շատ մը կողմերը ցաւով լսուեցաւ:
Ամերիկայի բոլոր լրագիրները Հ. Ո. Պիլը-
րով զբաղեցան: Անոր առաքինութիւնները
և կարողութիւնները դրուատելու համար ըն-
դարձակ սիւնակներ յատկացուցին: Բոլոր
եկեղեցիներուն մէջ, անոր յիշատակին ա-
զօթքներ ու մաղթանքներ մատուցուեցան:
Ահաւասիկ ուրիշ մօծ կեանք մը, որ
մահուան խոր վիհը գլտորեցաւ, սակայն ոչ
թէ ոչնչանալու, անէանալու, յաւիտենապէս
քնանալու, այլ իր բարի գործը կատարած
ըլլալով, արդարութեան պսակը առնելու
համար: Անոր յիշատակը շատ մը սրտերու
մէջ կայ ու կը մնայ: Անոր կեանքը որ այ-
սօր չատերուն կեանքին ներշնչում կուտայ,
պերճաբարբառ կը քարոզէ էն սուրբ և էն
մեծ կեանքը՝ Յիսուսի կեանքը:

Արդ, ով բոլոր մահկանացուք՝ եթէ ճշ-
մարտապէս քրիստոնեայ էք, անոր պատ-
ւոյն յաւիտենական արձաններ կանգնեցէք,
և անոր փառաշուք անունը ոսկի տառերով
ձեր սրտերուն վրայ գրեցէք:

Կեսարիա

ԱՐԱՄ Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ներկայ և ապագայ վիճակը: Խնդրին խղճալի կողմը ցոյց տուող Խարբերոցիին տրուած պատասխանները քիչ չատ եռանդուն ոգիի մը և լաւագոյնին համար ձգտումի մը գոյութիւնը ի յայտ բերին: Դժբաղդաբար ուէէ գործնական կարողութիւն մը չեղաւ, որով կարելի ըլլար արմատական բարեփոխում մը յառաջ բերել եկեղեցական ներկայ անըստոյգ և շատ ցաւալի վիճակին: «Բիւրակն»-ի վերջին թիւին մէջ յարգելի Բրոֆ. Գրիգորեան շատ կարեւոր յայտնութիւն մը ըրած էր թէ՛ կիլիկիոյ Կրօն. ժողովին՝ մէկ որոշումը պաշտօնապէս Պորտին հաղորդուած և ցարդ անպատասխանի մնացած է: Նաեւ ամէնքս ալ գիտենք որ Միսիոնարները տեղական եկեղեցիներու նպաստը շատ նուազեցուցած են և հիմա իրենց ուժը եւ կորույր մեծ մասամբ դպրոցներ հաստատելու կը գործածեն:— ամէնքս ալ ականատես վկաներ ենք ասոր: Այս իրողութիւնները որոշ կերպով ցոյց կուտան թէ Միսիոնարները իրենց ոտքին հաստատուն կուտան մը գտած են կամ ուրիշ և աւելի գործնական բացատրութիւնով՝ իրենց ապագան ապահոված են և պէտք չունին եկեղեցիներուն վիճակին վրայ խորհելու: Սաչափ միայն ըսենք թէ անոնք դպրոցներով ալ շատ մեծ օգուտ մը կը մատուցանեն մեզի և պէտք չկայ որ զանոնք մտնենք, որպէս զի չըլլայ թէ ետքէն այդ օգուտէն ալ զրկուինք:

Գալով բուն իսկ խնդրին՝ ամէն անհատ յարգելի Բրոֆէսէօրին հետ պէտք է ընդունի թէ եկած է ժամանակը որ Միսիոնարներէն կախում ունենալու զգացումը թոթուենք: Ուզենք չուզենք այս է մեր ներկայ եկեղեցական վիճակին անմիջական պահանջը: Այս մասին շատ բաներ անհրաժեշտ են, և բաւական գործնական թելադրութիւններ ալ եղան: Խոնարհաբար ես ալ թելադրութիւն մը պիտի ընեմ զայն ազգային շրջանակներու խորհրդածութեան յանձնելով:

Ամէն գործնական ձեռնարկէ առաջ պէտք է որ Ազգապետարանի մէջ Վարչական-Մարմին մը կազմուի կարող անձնաւորութիւններ

րէ՛ նախագահութեամբ Ազգապետին, որով պաշտօնը ըլլայ Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ եղածին պէս կանոնադիր մը պատրաստել բոլոր եկեղեցիներու Հոգաբարձութիւններու եւ Կրօնական Ժողովներու ընտրութեան մասին եւն. և տարեկան տեղեկագիր պահանջել: զեղծումներ և անկանոնութիւնները պատժել: Նաեւ Դիւան մը հաստատել որ աշխատի թէ զրոյն և թէ ներսէն ներս պատահաւոր անկարող եկեղեցիներու օգնելու համար: Վերջապէս այս Մարմին կեդրոն մը ըլլայ, որուն իրաւասութիւն ճանչնան բոլոր եկեղեցիները և անոր որոշումներով գործեն: Ինչ որ մեր մէջ կը պակսի այս կապն է, որուն հետեւանքով, այսօր ամէն եկեղեցի անկախ է, ամէն քարոզիչ իր ուզածին պէս տնօրինութիւն կ'ընէ և ամէն անհատ իր խելքին փշածին պէս կ'գործէ:

Մեր ժողովուրդը դրամ տալու մէջ ուրիշներէն ետ չի մնար, եւ եթէ լաւ կազմակերպութիւն մը ըլլայ շատ դիւրութեամբ ինքզինք կրնայ հոգալ քիչ բացառութեամբ և այդ քիչն ալ Ազգապետարանը կրնայ կարգադրել, վերոյիշեալ կերպով մասնաւոր մարմին մը կազմելով նպաստ հաւաքելու համար: Արդէն Միսիոնարութիւններ ինչպէ՞ս կանգուն կեցած են և կը կենան, չէ՞ նպաստներով: Մենք ալ գործնական ըլլանք մենք ալ կը յաջողինք, եթէ գործի ձեռնարկենք:

Միեւնոյն ատեն (ինչպէս որ ուրիշ մէջ ալ թելադրած էր) ամէն տեղ տարուէ տարուէ գումար մը յատկացնելու է անշարժ եւ կամուտաւոր կալուածներ գնելու համար ասով ներքնապէս ինքնօգնութեան միջոց պատրաստուած կ'ըլլայ ժողովուրդին:

Եթէ հաստատուի այսպիսի մարմին շատ անգամ եկեղեցական անլուծելի կալածուած խնդիրներ շուտով լուծում պիտի զբոսնեն: Խղճալի չէ՞ տեսնել որ պարզ հակառակութեանց պատճառաւ, դպրոցներ ուսանց դասատուի և եկեղեցիներ առանց վիւրի մնացած են երկար ատեն և կը մնան

Օրինակի հարկ չկայ: դեռ թարմ է այս տե-
սակ հակառակութեանց յիշատակները և ա-
նոնց ցաւալի արդիւնքը դեռ կը վայելին մեր
եկեղեցիներէն ոմանք:

Եթէ կարելի է, այս Նոր-Տարին գէթ այս

նորութեամբ ողջունելու բարեբաղդութիւնը
ունենանք, որով կը յուսանք որ շատ կարճ
ժամանակամիջոցի մէջ աւելի բարեւաւ վի-
ճակ ստանան մեր Աւետարանական եկեղե-
Ա. Յ. Մ.

« ԲԻԴՈԱԿՆ » Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՃՕՐՁ ԻԼԻԷՐ (9)

Թ Ո Մ Ո Ւ Ա

Գ Ի Բ Ք Ա .

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ .

ՄԱՐԴՈՒ ՄԸ ՓՐԿԱՆԵՐԸ

Թիթոյ շուտով վար իջնելով բաղմու-
թեան հետ խառնուեցաւ, և թէպէտ իր պա-
տահական ծանօթին նկատմամբ Նելլոյի Ը-
րած հարցման անտարբեր պատասխան մը
տուած էր, այսու հանդերձ, մինչ հրապա-
րակին եղերքէն կը քալէր, փափաք մը ան-
ցաւ իր սրտէն, դարձեալ հանդիպելու բազ-
մութեան մէջէն վեր նայող զոյգ մը կապոյտ
աչքերուն, Շատ աղէկ գիտէր որ Թեսսալի
դէմքն էր իր տեսածը, բայց իրողութիւնը
ըսել չէր ուզած: Նելլոյ ի՞նչ պէտք ունէր
գիտնալու:

Սակայն աղուորիկ Թեսսան տեսնելու
վաղանցիկ փափաքը գրեթէ անմիջապէս
միջագնացաւ այն վանականին շարունակ կրկ-
նուող յիշողութեամբ եւ չէր կրնար միտքը
բերել թէ ո՞ւր տեսած էր այնպիսի դէմք
մը: Ինչո՞ւ համար ծոմ պահելէն հալած մա-
շած, հիւանդոտ մոլեռանդ մը մասնաւորա-
պէս իրեն պիտի նայէր, եւ իր բոլոր ճամ-
բորդութիւններուն մէջ ո՞ւր պատահած էր
անոր: Պարա՛պ բան. այսպիսի անորոշ յի-
շատակներ վրդովիչ յամառութիւնով մը
մտքին անկիւնները կը կախուէին սարդի ոս-
տայններու նման — ամէնէն չիտակ ճամբան
է մէկ հարուածով աւելլ զանոնք: Թիթոյի

խորհուրդներուն համար աւելի հաճելի նիւթ
կար: Երբ նեղ փողոց մը հասաւ, իր միակ
հոգը այն էր որ արեւը բարձրացած էր եւ
թափօրը իր կարծածէն աւելի մոռցուցած էր
իրեն վիւստէ Պարտի փողոցը ընելիք այ-
ցելութիւնը, ուր գիտէր թէ անձկութեամբ
իրեն կ'սպասուէր: Թիթոյ կանխաւ կ'զգար
ինչ որ պիտի տեսնէրներս մտնելու ատենը.
Ծերունուն ուրախութիւնը որ իր կոյր երե-
սէն աղօտապէս կը ցոլանար կիսաթափանց
լապտերի մը լոյսին նման, Ռոմոլայի երեսին
եւ վիզին վրայ սփռուած վաղանցիկ վար-
դագոյն կարմրութիւնը, որ միայնակ աղը-
կան վեհութենէն բան մը չէր պակսեցներ,
այլ միայն կը յաւելուր կանացի զգայնու-
թեան չքնաղ հրապոյրը, անգամ մը ևս կ'ա-
ւելնար անոր նայուածքին եւ ժպիտին ման-
կական անբացատրելի անկեղծութեամբ: Կոյր
մարդուն աթոռին քով իրենց անցուցած ժա-
մերուն միջոցին այս երկուքէն աւելի յար-
մար ընկերներ չէին կրնար ըլլալ աշխարհի
վրայ: Ռոմոլա շարունակ Թիթոյի օգնութեան
կը զիմէր. այս վերջինը խնդրուած տեղե-
կութիւնը կուտար, եւ սակայն զարմանալի
էր որ իր վսեմ պարզութեան մէջ փայլող
Ռոմոլայի իշխանութեան տակ կ'զգար ինք-
զինքը իր կենաց մէջ առաջին անգամ ըլլա-
լով, առանց որոշ կերպով խոստովանելու
սիրազեղ պատկառանք մը կ'զգար վեհաբար
կնոջ մը ներկայութեան: Տակաւին երբեք

երկուքը առանձին եղած չէին, եւ Թիթոյ չէր կրցած գաղափար մը կազմել թէ իրենց մէջ ինչպիսի սիրաբանական տեսակցութիւններ կրնային տեղի ունենալ: Միայն կրնար երեւակայել եւ խելայեղօրէն բաղձալ — ինչ որ գիտեր թէ անկարելի էր — որ Ռոյումա օր մը ըսեր իրեն թէ կը սիրէր զինք: Ռոմուլայի սէրը ինքնաբերաբար պիտի չգար: Արդեօք երբեք պիտի գա՞ր — և սակայն այդ ծառին գագաթի այդ խնձորին վրայ հաստատած էր իր միտքը:

Թիթոյ իր գործերուն մէջ այնչափ շուտ յաջողած էր որ իրաւունք ունէր խորհելու թէ մեծ յաւակնութիւն մը չկար այն հաճելի վստահութիւնը տածելուն մէջ թէ օր մը Ռոմուլայի ամուսինը կրնար ըլլալ — և թէ մինչեւ իսկ անոր հօր մտքէն ալ Թիթոյի ապագային մասին այսպիսի տեսիլք մը անցած էր: Պարթոլոմէոյ Սքալայի հետ իր առաջին բարեբաաստիկ տեսակցութենէն սկսեալ հետըզհետէ աւելի շնորհ կը գտնէր քարտուղարին առջեւ եւ անոր բարեկամութեան շնորհիւ Յունարէնի դաստիարակ պիտի կարգուէր իբրեւ մրցակից Փոլիցիանոյի, որպէս զի այս վերջինը քիչ մը բարեկրթութիւն եւ խոնարհութիւն սորվէր:

Այսպէս Թիթոյ իր առաջաստիկները շատ նպաստաւոր հովի մը բացած՝ կը նաւէր: Անհաւանական չէր որ Թիթոնցայի լաւագոյն ընկերութեանց մէջ մտնէր, վասն զի ո՞ւր պիտի պիտի չընդունուէր գեղեցիկ ուսումնական երիտասարդ մը որ վին կրնար զարնել, զուարթ երգ մը ձուռողել: Եւ Թիթոյի բաղդը միայն այսչափ չէր, վասն զի մատանիէն զատ, որուն իր ձեռքէն ելլելը չէր ուզած, միւս բոլոր գոհարները ծախուած եւ լման հինգ հարիւր Ֆիորինի տէր եղած էր:

Սակայն այն վայրկեանը, երբ այս գումարը առաջին անգամ իր ձեռքը անցաւ, եղաւ նաեւ ամէնէն վճռական կէտը իր անփոյթ եւ զուարթ բնաւորութեան պատահած առաջին սաստիկ պայքարին: Յամառ խորհուրդ մը, որուն ցարդ իր հետքերէն չզատուող շուքը միայն տեսած էր, վերջապէս իր վրայ վազեց եւ բռնեց զինքը: Պար-

տաւորուած էր կանգ առնել և որոշել թէ անձնատուր ըլլալով հնազանդելու էր, թէ տալու էր մերժողական պատասխան մը: Անոր անդառնալի հետեւ անքնբեր յանձն առնելով Նելլոյի խանութին վրայի սենեակին մէջ, զոր Թիթոյ վարձած էր, երէց Չենինին իրեն յանձնեց ստակին վերջին մասնավճարը՝ Պերնարտոյ Բուչչելլիի կոշմանէ, որ երկու ամէնէն թանկագին գոհարները գնած էր:

— Հիմա, տղաս, ըսաւ յարգելի տպաւանապետը եւ ոսկերիչը, փոքրիկ հարբատութիւն մը ունիս, և եթէ խրատս մտիկ ընես, քու ստակներդ ինծի կը յանձնես որպէս զի ապահով տեղ մը գնեմ, ուր կրնան շատնալ ու բազմապատկուիլ: Բոլորս անկէ խնջողներու եւ ուրիշ խենդութեանց համար ձեռքէդ հալելու: Եթէ որոշես զրամդ տոկոսի տալ, վաղը կրնաս ինծի իմացնել: Մնաս բարեաւ:

Երբ Չենինի դուրս ելլելով զուռը գոցեց, Թիթոյ անդին դարձաւ, երեսին ժպիտը անհետացած, եւ աչքերը սեւեռեց սեղանին վրայ ուր Ֆիորինները կը կենային: Ուրիշ շարժում մը չըրաւ, եւ երկու ըթամատերը գօտիին մէջ անցուցած կայնած էր եւ վար կը նայէր այնպիսի ընկղմած վիճակի մը մէջ զոր մարդ կ'ունենայ երբ գիտակցութիւնը ներքին պատկերի մը վրայ կեդրոնացած է:

Մարդու մը փրկանքը — ո՞վ ըսած էր թէ հինգ հարիւր Ֆիորինը մարդու մը փրկականքն աւելի էր: Եթէ ճիշդ հիմա, միջօրէի այս արեգակին տակ, հեռաւոր տաք ծովեզերքի մը վրայ, տարիքը առած մարդ մը, — բարձր խորհուրդներով լեցուն և վերջին աստիճան գործակից սրտի տէր մէկը, — մարդ մը որ երկար տարիներ առաջ փոքրիկ տղայ մը ազատած էր մուրացականութենէ, աղտեղութենէ եւ անիրաւութենէ, մեծ խանդաղատանքով մը խնամած էր զայն եւ անոր հայր եղած, եթէ այդ մարդը հիմա ամառուան այս արեգակին տակ իբրեւ գերի տաժանագին կ'աշխատէր, փայտ կը կտրէր, ջուր կը քաշէր, թերեւս կը ծեծուէր ու կ'ապտակուէր դիւրաշարժ չըլլալուն համար, եթէ այդ մարդը ինքնիրեն

ըսէր, « Թիթոյ զիս կը գտնէ, բաւական է որ մեր ձեռագիրները և գոհարները վնաստիկ տանի ուր դրամ հաւաքելէ ետքը, երբեք հանգիստ պիտի չըլլայ մինչև որ զիս գտնէ »։ Եթէ այդ ստոյգ ըլլար, ինքը Թիթոյ, կրնա՞ր գոհարներուն զինը առջեւը տեսնելով ըսել. « Ես Ֆիրոնիցա պիտի կենամ ուր սէր եւ յաջողութիւն խոստացող քնքուշ հովեր զիս կը հովա՛րեն. ես ինքզինքս չեմ կրնար անոր համար վտանգի ենթարկել »։ Ո՛չ, անտարակոյս ո՛չ, եթէ ստոյգ ըլլար։ Սակայն ոչինչ այնքան հոգեւոր էր ստուգութիւնէ։ Յոկանաւը Դեղոս երթալու ճամբուն վրայ թշնամւոյն մէկ նաւէն գերի բռնուած էր։ Անոր ընկերացող մէկ նաւը, որ յաջողած էր փախչիլ, բերած էր այս լուրը։ Սակայն զիմադրութիւն եղած էր։ Մարդու մը նաւէն ծովը իյնալը տեսնուած էր, եւ ինչե՛ր կրնային պատահած ըլլար առնոց, Թիթոյ ինքը նաւաբեկութեան պատահած եւ հազիւ ազատած չէ՞ր։ Հաւանականաբար ի՞նչ պիտի ըլլար արդիւնքը եթէ Թողուր Ֆիրոնիցան եւ վնաստիկ երթար, այն տեղի կառավարութեան նամակներ անէր եւ նաւ նստէր Արչիպելագոս երթալու։ Ինքն ալ պիտի բռնուէր, իր բոլոր ստակը նախապատրաստութիւններու համար ծախսէր, եւ դարձեալ չքաւոր թափառալիկ մը պիտի ըլլար, — սակայն առանց ծախու գոհարեղէններ ունենալու։

Թիթոյ աւելի յստակ կը տեսնէր այս արդիւնքը քան թէ դարձեալ իր հայրը գտնելու և փրկելու կարելիութիւնը։ Յիրաւի արդարութիւն չէր որ ինքը, լեցուն, առոյգ երիտասարդութեան մէջ, իր կռակը դարձնէր սիրոյ և պատուոյ յոյսերու, և կարելի է անգամ մըն ալ այդ յոյսերուն երեսը շտեմնէր։ « Եւ սակայն, — կ'ըսէր ինքնիրեն, — եթէ ստոյգ գիտնայի, այո, եթէ ստոյգ գիտնայի թէ Պալտասար Բալվոյ ողջ էր և թէ կրնայի ազատել զինքը, զժողովրդներէն եւ վտանգները ինչ որ ալ ըլլային, հիմա կ'երթայի — հիմա որ ստակը ունիմ, Հիմա Պարտոյի և Պարթոլոմէոյ Սքալայի կ'երթայի

և ամբողջ ճշմարտութիւնը անոնց կը պատմէի »։

Թիթոյի առաջին ճշմարիտ խօսակցութիւնն էր այս իր անձին հետ։ Յարգ ամէն ժամանակ բոլորական մղումներու հետեւած էր և անոնցմէ մին էր ծածկել իրողութեան կէսը։ Իր այս ընթացքին վրայ երբեք այնքան երկար խորհած չէր որ իր փախուստին շարժառիթներուն գիտակցութեան դէմ առ դէմ գտնուէր։ Ի՞նչ պէտք էր ամբողջը ըսել։ Ճշմարիտ է թէ Նոփիլայէ մեկնելէն ի վեր քանի մը անգամ սա խորհուրդը անցած էր մտքէն թէ վերջապէս մեծ հանգստութիւն էր Պալտասարի ձեռքէն ազատիլ, և կ'ազդէր գիտնալ թէ ցոկանաւէն ծովը ինկողը ո՛վ էր։

Թիթոյ երբեք չէր ընդուներ թէ երախտագիտութեան մէջ թերացած էր։ Ատեն տեսնելու կը յիշէր թէ ինչպէս, երբ հազիւ եօթը տարեկան կար, Պալտասար ծեծ կերած տեսնելու ազատած էր զինքը, և տուն մը տարած էր որ բացուած դրախտի կը նմանէր, ուր քաղցր կերակուր և սիրտիչ գգուանքներ կը վայելէր, բոլորն ալ Պալտասարի ծունկին վրայ, և թէ այն ատենէն մինչև իրենց բաժանման ժամը Թիթոյ Պալտասարի հայրական հոգածութեան միակ առարկան եղած էր։ Սակայն ստոյգ չէր թէ Պալտասար գերութեան մէջ կը գտնուէր, անոր ողջ մընացած ըլլալը ստոյգ չէր։

Ինքզինքիս բան մը չե՞մ պարտիր, ըսաւ Թիթոյ։ Ամէն բան ձգելէ առաջ և ինքզինքս վերստին չենթարկած այն վտանգներուն որոնցմէ հիմա իսկ ձանձրացած եմ, գէթ բանաւոր յոյս մը ունենալու եմ։ Կր հաւատամ քե մեռած եւ ան։ Չենինի խրատը ճշմարիտ է։ Վաղը ստակներս իրեն պիտի յանձնեմ։

Երբ հետեւեալ առաւօտ Թիթոյ այս որոշումը գործադրութեան դրաւ, գործին մէջ իր գոյնը որոշած էր։ Այլ եւս անկարելի եղած էր որ այսուհետեւ չբաղձար իր հօրը մեռած ըլլալուն ստուգութեանը, անկարելի եղած էր որ ինքը վատութեան չփորձուէր՝ ընթացքին նկատմամբ ճշմարտութիւնը ծածուկ պահելու համար։

(Շարունակելի)

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՆԻԿՈՄԻԴԻԱՅԷՆ

Վարչական խորհրդոյ Ընտրութիւն մը.— Ամսոյս 10ին (Ն. Տ.) տեղւոյս Ժողովատան մէջ Պարտիզակի հովիւ Պատ. Յ. Կարապետեանի նախագահութեամբ խառն ժողով մը գումարուելով, 1902 տարւոյ համար, քուէից բացարձակ առաւելութեամբ տեղւոյս Աւետ. Հայոց Վարչ. Խորհրդոյ անդամ ընտրուած են հետեւեալ 5 անձինք.— Կարապետ էֆ. Խ. Պատուրեան՝ Ատենապետ, Սամուէլ էֆ. Գ. Սամուէլեան՝ Ատենադպիր, Բենիամին էֆ. Իփէքճեան՝ Գանձապետ, Մկրտիչ էֆ. Գույումճեան և Կարապետ էֆ. Թազեօրեան Խորհրդական:

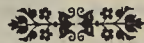
Երկուսն վարժարանին հոգաբարձու ընտրուած են՝ Բենիամին էֆ. Իփէքճեան, Սամուէլ էֆ. Սամուէլեան:

Ի՞նչ կ'ընեն Գրնըլարցի(°).— Արժ. Պատ. Յ. Ֆիլեան՝ որ հիմա գաւառիս միակ շրջիկ Աւետարանիչն է, տեղւոյս Ժողովատան մէջ ամփոփ տեղեկութիւններ հաղորդեց, 1901 դեկտ. 1էն ի վեր այս դաշտին մէջ իր այցելած գիւղերու Աւետ. Հայոց հոգեւոր եւ կրթական գործերու վիճակին վրայ Գովեստիւ յիշեց Գրնըլարի թէ՛ Լուսաւորչական եւ թէ՛ Բողոք. ազգայնոց ունեցած և ցոյց տուած մարդասիրական և աստուածապաշտի վառ զգացումները: Տեղւոյն Աւետ. Հայերը ասկէ առաջ 25—30 տուն էին, սակայն հիմա հոս հոն գաղթած ըլլալով, հազիւ 15—16 տուն մնացեր են: Այս եկեղեցին 7—8 տարիներէ ի վեր Ատարազարի եկեղեցւոյն իրաւասութեան տակ էր եւ մինչեւ մօտ աւտեններս թէ՛ երէց եւ թէ՛ դասատու ունէին, սակայն մէկուկէս երկու տարիէ ի վեր այս խեղճ ժողովուրդը բոլորովին երեսի վրայ ձգուած է: Աւետ. Հայերը ունին փոսաւոր մատուռ մը եւ կոկիկ վարժարան մը: Որ-

(*) Գրնըլար Կէյվէի կայարանէն ժամ մը հեռաւորութեամբ բլուրի մը վրայ հաստատուած 400 տան մօտ բնակչութեամբ գիւղ մըն է: Ունի մետաքսի երկու գործարաններ:

չափ որ գիտենք, պատճառը զբաւն ալ չէ. քանի որ կ'իմանանք թէ այս գիւղի հոգեւոր և կրթական գործին համար տարեկան 25—30 ոսկիի գումար մը գաւառիս Կեղր. Սնտուկին մէջ տրամադրելի կը մնայ, Բարեալագար գիւղին ազգ. վարժարանը մանաւանդ 3 տարիներէ ի վեր առաւել քան երեք բարոյական և ուսումնական տեսակէտով շատ յաջողակ եւ նախանձելի զիրք մը ունի, շնորհիւ իր երկու բանիբուն՝ հոգաբարձուներուն՝ Պօղոս էֆ. Տէկիրմէնճեանի եւ Նշան էֆ. Սօֆիեանի, ինչպէս նաեւ Տէր Առանձար եւ Տէր Գրիգոր քահանաներու եւ գիւղին քարոզիչ եւ վարժարաններուն տնօրէն—դասատու Գեր. Յուսիկ Ծ. Վրդ. Էսմէրեանի նման բազմահմուտ արմաշականք մը: Եւ ուրախ ենք յայտարարելու թէ ազգ. վարժարաններու հոգաբարձութիւնը առանց խտրութեան եւ առանց պայմանի ճշմարիտ կրթասիրութեամբ որոշած է վարժարան ընդունիլ նաեւ Աւետ. Հայոց զաւակները: Ահա ժողովուրդ մը որ առանց «իմինս» թէ «քուկինդ» ծթած նախապաշարուններու յետադէմ ոգիէն վարուելու՝ գիտէ համբաւխութեամբ ապրիլ, ճշմարիտ քրիստոնէութիւնն ու ալ ատ չէ՞ արդէն:

ԿԱՐՄՐԱՎԱՐԴ

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

Զինուսան. — Թայմզի Բեքինի թղթակիցը, որ վերջերս Նիւ Չուանկ այցելած է, կըսէ թէ Անգլեւճարոնական զաշնակցութեան լուրը տակաւին այդ քաղաքը չէ հասած, բայց տարակոյս չկայ որ, երբ լուր հասնի, ամէն տեղէ աւելի մեծ գոհունակութեամբ և խանդավառութեամբ պիտի ընդունուի ան Մանչուրիոյ մէջ, ուր Անգլիացիները եւ Ճաբոնցիները մեծ համակրութիւն կը վայելեն: Նիւ Չուանկի մէջ մասնաւոր փոփոխութիւն մը չկայ, բայց կը հաղորդուի թէ Մանչուրիոյ ներքին գաւառներ

րուն մէջ կացութիւնը գոհացուցիչ չէ, որովհետեւ Ռուսերը Չինացիներուն ձեռքէն առած են իրենց բուն երկրին ներքին վարչութեան իշխանութիւնը: Ռուսական գրաւումը մասին ժողովուրդին թշնամութիւնը հետզհետէ կ'աճի եւ Ռուսերը մտահոգութիւն ցոյց կուտան այս կացութեան հանդէպ: Ճաբոնցիները վերջին ծայր արթնութեամբ կը գործեն եւ ամէն տեղ մասնաւոր մտերմութեամբ եւ ընկերակցութեամբ կը միանան Չինացւոց հետ: Մանչուրիոյ մէջ Ռուս զօրքերուն թիւը 63,000 կը հաշուուի, բայց Ճաբոնցիները կ'ըսեն թէ իրենք ամսուան մը միջոցին կրնան հոն 150,000 զօրք ցամաք հանել:

Ուոեիկըրքեհեհ հեռագիրը ծանոյց թէ Մր. Հէյ փետր. 1ին Ռուսիոյ եւ Չինաստանի կառավարութեանց ծանուցագիր մը ղրկած է Մանչուրիոյ նկատմամբ: Այս ծանուցագրով Մր. Հէյ կը բողոքէ ո եւ է համաձայնութեան մը դէմ, որով Չինաստան կարող ըլլայ բացառիկ արտօնութիւններ տալ մասնաւոր ընկերութեան մը՝ երկաթուղիներու շինութեան եւ հանքերու շահագործութեան մասին: Այս տեսակ համաձայնութիւն մը հակառակ ըլլալով ուրիշ տէրութեանց հետ կրնա՞նք լաւ պայմանագրութեանց, ասոր հետեւանքը ան պիտի ըլլայ որ միւս տէրութիւններն ալ նմանօրինակ իրաւունքներ եւ արտօնութիւններ պահանջեն Չինաստանի ուրիշ մասերուն մէջ: Մ. Հէյ դիտել կուտայ նաեւ որ Մանչուրիոյ մէջ Ռուսիոյ բացառիկ արտօնութիւններ վայելելը հակասութիւն մըն է այն հաւաստիքներուն զօր Ռուսիա չատ անգամներ տուած է բաց դրան քաղաքականութիւնը ի գործ դնելու համար: Ռուսական եւ չինական կառավարութիւնները պատասխանելով այս ծանուցագրին կ'ըսեն թէ Ամերիկա պէտք է վստահ ըլլայ որ Մանչուրիա չպիտի փակուի ամերիկեան վաճառականութեան դէմ: Միացեալ Նահանգներու շոգինսները ազատաբար կարող պիտի ըլլան մտնել Մանչուրիոյ նաւահանգիստները եւ պարպել իրենց ապրանքները: Ռուսիա

նոյն ապահովութիւնը տուած է նաեւ Անգլիոյ եւ Ճաբոնի՝ ըսելով թէ Մանչուրիոյ մէջ իր գիրքը երբեք չպիտի վնասէ իրենց վաճառականութեան:

Պօեհ պատուիրակները Բողէրտամ չոգենաւով Եւրոպայէն Նիւ Եորք հասան: Քանի մը օրէն Պալթիմօր եւ Ուոշինկթըն պիտի այցելեն ուր կը յուսան տեսակցութիւններ ունենալ նախագահին, քաղաքական պետերու եւ կղերական պաշտօնեաներու հետ:

Վարչապետ Վայսեք Ռուսօ երբ իր եղբորորդուն հետ հացկերոյթէ մը կը վերադառնար, կառքը բաղխեցաւ թրամուէյի կառքի մը: Վարչապետը ապակիի կտորով մը զլխէն վիրաւորուեցաւ, բայց իր վիճակը ծանր չէ եւ կը յուսացուի որ 8—10 օրէն ապաքինի:

Գերմանիոյ կայսեր գբօսանաւին ջուրը իջեցուելուն արարողութիւնը մեծ հանդիսաւորութեամբ կատարուեցաւ Փետր. 25ին: Օր. Ալիս Բօզէվէլը Հայնրիխ իշխանին առաջնորդութեամբ ծանր քայլերով յառաջացաւ դէպ ի հանդիսարեւմ: Երբ որոշուած ժամը հասաւ, Օր. Բօզէվէլը մօտենալով ըզբօսանաւին ըսաւ. «Գերմանիոյ կայսեր փոխանորդութեամբ քեզ կ'անուանեմ Մէքեռ» և ապա արծաթեայ տապարով մը զբօսանաւը բռնող պարանները կտրտեց եւ նաւը սահեցաւ դէպ յառաջ եւ հասաւ հոսանքին մէջ: Այս արարողութեան վերջ Օր. Կնքամայրը հետեւեալ հեռագիրը ուղղեց Վիլհէլմ կայսեր, « Մէքեռ շատ յաջող կերպով ջուրը իջեցուեցաւ: Կը շնորհաւորեմ ձեզ եւ չընորհակալ ըլլալով ձեր ինձ ըրած պատուոյն համար, ձեզ կը ղրկեմ իմ լաւագոյն մաղթանքներս »:

Միացեալ Նահանգները առաջարկած են տէրութեանց որ Չինու վճարելիք տուգանքը զեղջուի, այնպէս որ ամբողջ գումարը 450 միլիոն թայէլը չանցնի: Ասոր հակառակ Գերմանիա արդէն պահանջուածը բաւական չգըտնելով, կը պահանջէ 10 միլիոն թայէլի յաւելում մը: Միացեալ Նահանգները բացարձակ կապէս կը մերժեն այս նոր պահանջը:

Սեուլէ կը հաղորդեն թէ քորէական եւ ուսական կառավարութեանց միջեւ կնքուած է պայմանագրութիւն մը որով Քորէա կը խոստանայ վարձու չտալ ո եւ է կառավարութեան կամ անհատի մը՝ Քոմէ կղզին, անոր հանդիպակաց եղերքը և այդ կղզւոյն ու Շէմիւլքոյի միջեւ եղած ո եւ է մէկ մասը:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ(*)

Զմիւռնիոյ Ազգ. Հիւանդանոցին անցեալ տարուան ունեցած 70 ոսկիի չափ բացը գողցելու համար տեղացի քանի մը բարեսէր ազգայիններ հանգանակութիւն մը կատարելով 150 ոսկիի չափ գումար մը հաւաքեւ են: Նուիրատուները խոստացել են ամէն տարի հայթայթել այդ գումարը: 100 ոսկիի գումար հասոյթ մըն ալ գոյացել է ի նպաստ որբանոցին տրուած պարահանդէսէն: Մանչէսթըրի Հայ Ղաճառականներն ալ ղրկել են իրենց տարեկան 80 ոսկիի նպաստը:

Թեհրանի մէջ խումբ մը ուսումնասէր անձեր միանալով ժողովրդական լսարան մը հաստատել են, ուր ժողովուրդին հասկցած լեզունով դասախօսութիւններ պիտի ըլլան: Մինչեւ հիմա 100ի չափ անձեր անգամ գրուել են:

Սկիւսարի թաղեցիք փափաքը ունեցել են նախկին ձմարանը վերաշինելու, և այդ մասին բաւական ջանքեր կ'ըլլան: Սակայն ամէն պարագայի մէջ գործը կը կարօտի բարեսէր ազգայիններու ձեռնտուութեան:

Պարսկաստանէն կը գրեն թէ ուսերէն լեզուին ուսուցման համար մեծ ջանք կը տրուի հիւս. Պարսկաստանի մէջ, Դաւրէժի

(*) Ուրախութիւնը ունինք ծանուցանելու մեր ընթերցողներուն քե « Բիւրակն » ի բովանդակութիւնը ալ աւելի նոյն ընծայելու նպատակով, այս օրուրէն կ'սկսինք մեր « Ազգային Լուրեր » ու բաժինը, զոր ամէն շաբթու կանոնաւորաբար պիտի հրատարակենք:

ԽՄԲԱԴԻԹ.

Հայ. վարժարաններուն մէջ ուսերէն ուրիշ դաս կը տրուի և կարգ մը քաղաքներէն Հայ վարժարաններուն մէջ ուսերէն գիտութեան ուսուցիչներ միայն կ'արտօնուին պաշտօն վարելու:

Խառն Ժողովի ուրբաթ օրուան տին մէջ Սոյո կաթողիկոսական խնդրոյն խորհրդակցութեան առարկայ ըլլալով, կայ ժողովականները կարծիք յայտնեցին, որ կաթողիկոսական ընտրութեան հասկերէն պատուիրակ ամէնէն յարմար եկեղեցականն է Տ. Աշոտ Եպիսկոպոս Փափազեան:

Ուսումնական խորհուրդը նկատի առլով որ Պոլսոյ վարժարաններուն մէջ տալիս 112ի չափ ուսուցիչներ առանց վկայականի կը պաշտօնավարեն, որոնց այդ սուցիչները ատեն ատեն կանչել և կարեն հրահանգներ տալ: — Որոշուեցաւ նաև 3ի կիրակի օրէն սկսիլ Բերայի կիրակնօրեայ դասախօսութիւնները, որոնք հինգ երկրպիտի բաղկանան և աւարտին մարտ 3ի կան:

Սիմֆերոպոլէն կը գրեն թէ Տաւրի կործանահաղի նահանգապետ Ի. Լազարեւ. ժարած է Սիմֆերոպոլի նահանգապետութեան նէն, աւելի բարձր պաշտօնի կոչուած ըլլալուն համար: Տեղւոյն հայերը իրենց պատգամաւորութիւն մը ընտրել են ներկայանալու համար նահանգապետին և շնորհաբար ըտելու իր նոր պաշտօնը: Ի. Լազարեւ. կեղծօրէն կը սիրուէր նահանգին բոլոր նախկիններէն, որոնք իբր յիշատակ շքեղ պօլ մը մատուցել են:

Կ. Պոլսոյ հելլենական դեսպան ի. Մավրոքրտաթօ Աթէնք գտնուած միջոցներէն է կրթական նախարարութեան Կ. Պոլսոյ մէջ Հայ արուեստագէտ գտնուի, որ կրնայ յարգարել Սիթէրի ծովէն հանուած Հէրմէսի արձանը: Կրթական նախարարը որոշել է փորձի համար կարող աշխատութիւններ յանձնել այդ ուստագէտին:

Նուեմբեր կ'ըլլան ամէն կողմէ Զ. իւրոյ Լուսաւորչեան Հիւանդանոցին եանին աթիւ, որ տեղի պիտի ունեն

յառաջիկայ մարտ 31ին : 100 ոսկի եղած է մինչեւ հիմա Մանչէսթըրի մէջ հանգանակուած դրամը :

Շամախիի երկրաւարծին մասին առնուած նոր լուրեր կը տեղեկացնեն թէ հայերուն ունեցած անձի կորուստն է ամէնը 30 հոգի :

Պաֆուի մէջ Շամախիի կործանումին առաջին լուրը առնուել է հայ ձիաւորէ մը, որ ընտիր նժոյգ մը նստած, երկաթուղիի առաջին գնացքը անգամ կանխելով, եւ լուրին պաշտօնական հեռագիրը Բեդէրասուրկէն Պաքու երթալէ առաջ, չընչասպառ եկեր գուժեր է թէ « Շամախի կործանուեց » : Կողկասի կուսակալութեան Դիւանէն ծանուցուածին համեմատ նոր Շամախիին աւելի յարմար տեղ մը պիտի կառուցուի :

Շամախիէն Խարախանեանց անուն ուսուցիչ մը Պերլինի Աւետարանական հովուի մը հեռագիր մը ուղղելով կը ծանուցանէ թէ երկրաշարժին առթիւ տեղւոյն աւետարանական եկեղեցին եւ վարժարանը լիւստուած են : Բոլոր աւետարանական հայոց տունները կործանած են :

Ուսուցիչներու Օգնութեան Սնուկի նուիրատուութեանց գումարը հասած է 2,513 լըշի : Յաւով կ'իմանանք մահը կայս . Պալատան բժիշկներէն Տօքթ . Վահան փաշա Մանուէլեանի, որ կառավարական բժիշկներու շարքին մէջ կարեւոր գէմք մըն էր, և որուն ծառայութիւնները գնահատուած են թէ կայս . կառավարութեան կողմէ եւ թէ ազգ . չըջանակներու մէջ, իր վարած պաշտօններուն համար :

Կը թողու երեք աղջիկ զաւակներ :

Կը լսենք քե մօտ օրէն լոյս պիտի տեսնէ, նշան-Պապիկեան Գրատան կողմէ, ծանօթ և տաղանդաւոր գրագիրտուհի Սիպիլի բանաստեղծութիւններուն մէկ հաւաքածոն, Յովհեր : մեծ մասամբ անտիպ, որ անշուշտ մեծ հաճոյքով պիտի կարգացուի, գրասէր հասարակութեան կողմէ :

Այդ գրքոյկը առաջինը պիտի ըլլայ գրական գեղեցիկ գործերու շարքի մը, զոր միշտէլ գրատունը լաջորդաբար լոյս պիտի ընծայէ :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռոպէք Բոլեհի ուսուցիչներէն Բրոֆ. Ալէքսանդր Վան Միլինճըն, ուրբաթ իրկուն Սէլթիֆ շոգենաւը գնաց և հոն բանախօսութիւն մը կատարեց՝ մանրամասն տեղեկութիւններ տալով Կ. Պոլսոյ նշանաւոր վայրերուն վրայ : Ամերիկեան ընդհանուր հիւպատոս Պ. Տիքընսըն որ նոյն շոգենաւը կը գտնուէր, զբօսաշրջիկներուն ներկայացուց Սկիւտարի Հոմ Սքուլի Տնօրէնուհի Միս Բաթրիքը : Պ. Տիքընսըն յայտարարեց թէ այդ վարժարանին ելմտացոյցը այս տարի 5000 տոլար բաց ունի. ուստի անմիջապէս հանգանակութեան ձեռնարկելով բաւական դրամ հաւաքեց : Զբօսաշրջիկներէն ոմանք շաբաթ օրը այցելեցին նոյն վարժարանը :

Երկրաւարծ. — Էրզրումի մէջ, անցեալ կիրակի ու չորեքշաբթի գիշեր, երկու անգամ երկրաշարժի զօրաւոր ցնցումներ զգացուեր են : Երկրաշարժի ցնցումները կը շարունակուին տակաւին, եւ դադրելու որ եւ է յոյս չեն տար, ինչպէս թերթերու թղթակիցներ կը գրեն :

Շեքամաբուժութիւն. — Այս տարի Պրուսայի ու Իլմիտի և չըջականերուն մէջ 203 հազար ունկի շերամի հունտ բռնուած է. նաեւ 71,000 ոսկինոց շերամի հունտ արտածուած է :

Անոյց ջուր. — Քեաղըտիսանէի հովիտէն Կ Պոլիս բերուելիք ջուրերու յատուկ խողովակներուն զետեղումը աւարտած է և ուրիշ պէտքերն ալ հոգացուած են, որով քիչ ատենէն ջուրը պիտի հոսի յատկապէս շինուած ընդունարանը :

Հնուքիւններ. — Քիւլիք Զէքմէճէի չըջակաները գետնի մը մէջէն քարեր ու զըրամներ գտնուեր են. նաեւ խոշոր կարաս մը որ կոտրտած է և յայտնի չէ թէ ինչ կը պարունակէ : Քանի մը սենեակներով ստորերկեայ շէնք մըն ալ երեւան հանուեր է :

Տարօրինակ մօուր. — Կ. Պոլսոյ համար գրեթէ նմանը չտեսնուած թանձր մշուշ մը կիրակի գիշեր սկսելով տեսնեց մինչեւ երեք-

չարթի առտու: Կուրճի ընկերութեան Միսիլի շողենալը որ Միջերկրականէն կուգար, Այ Սթէֆանոսի առջեւ խրեցաւ: Նոյն ընկերութեան Քիոս շողենալը թէեւ օգնութեան ղրկուած էր, սակայն ան ալ խրեցաւ: Ռուսական ու իտալական շողենալները որոնք Պոլսոյ նաւահանգիստը պիտի ժամանէին, մշուշէն պարտաւորեցան կենալ Մաքրիգիւղի բացերը: Ռումանական Ռեկելե Կարոյ շողենալը որ Քէօսթէնէն պիտի գար, պարտաւորեցաւ Դավապի առջեւ պահ մը կենալ: Բումէլիի երկաթուղիի կառախումբերն ալ տեղ-տեղ պարտաւորուեցան յամրընթաց յառաջանալ մշուշին պատճառաւ:

Պառոն Ֆոն Քալիչե.— Կ. Պոլսոյ աւերստիւնէն հոն գարական դեսպան Պառոն Ֆոն Քալիչէ, որ արձակուրդով բացակայ կը գտնուէր, երկուշարթի ուումանական Ռեկելե Կարոյ շողենալով մայրաքաղաքս ժամանեց իր կնոջ ու որդւոյն հետ:

Միլիոններու ժառանգութիւն.— Կ. Պոլսոյ հելլենական դեսպան Մալրոքոլտաթօ իշխանը Բարիզի մէջ մեռնող իր եղբորմէն քսան միլիոն ֆրանք ժառանգեց:

Բումեսներ.— Ծանուցուեցաւ որ Միտիլիի պանքան ալ Օսմ. Պանքային և Քրէտի Լիօնէի նման, արտօնուած է արեւելեան երկաթուղիներու վիճակահանութեան բրօմէսներ շրջարեւութեան հանել: Առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը այդ առթիւ որոշեց սեղանաւորական այն ամէն հաստատութիւն որ 60,000 ոսկիի կարողութիւն մը ցոյց տայ, Օսմանեան Պանքային կողմէ երաշխաւորուած, պիտի կրնայ բրոմէս շրջարեւութեան հանել, պայմանաւ որ թիւերը պարունակող պորտրոնները արձանագրուած ըլլան Պալատիոյ Սակարանին և Կ. Պոլսոյ առեւտրական սենեակին կողմէ: Այդ որոշումը յունիս 1էն պիտի զործադրուի:

Առեւտրական ու Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը զրեց Անատոլուի երկաթուղիներու Ընկերութեան որ պէտք, եղածին չափ վակոններ գտնուին Էսկիշէի Պոնեայի եւ Էնկիւրիի կայարանները, ուր

մեծաքանակ արմտիք մթերուած է:

Կիւլլսանեի ախտաբուժական հիւանդանոցին տնօրէն Ռիտէր փաշայի օգնելու համար Գերմանիայէն մասնագէտ վիրահատ մը պիտի բերուի:

Անգլիական մարտնաւեր.— Ուրբաթ օրը Սելանիկի նաւահանգիստը ժամանող անգլիական մարտնաւերն են՝ Սեմ ձորն որ ունի 400 նաւազ ու 20 թնդանօթ, ձուցօ՝ 370 նաւազ ու 15 թնդանօթ, Ռեյնպօու՝ 272 նաւազ ու 13 թնդանօթ եւ Պրիլիք՝ 292 նաւազ ու 13 թնդանօթ, Հրամանատարները այցելութիւն տուեր են նահանգին կուսակալին: Անգլիական ուրիշ երկու մարտնաւեր ալ մօտերս Սելանիկ կ'սպասուին: Մեյն հիւանդարան—նաւն ալ նոյն նաւահանգիստը հասած է:

Մախսուսեի վարչութիւնը Սուրիոյ զիմին յատկացուց Սաասեք ու Միւրեկվիք շողենալները: Ասկէ վերջը տասներհինգ օրը անգամ մը կանոնաւորապէս շողենալ մը պիտի հանդիպի Պէրութ, սուրիական Տրիպոլիս ու Եաֆա:

Եւրոպական քլքասար.— Արեւելեան երկաթուղիի Ընկերութիւնը կը ծանուցանէ թէ հինգշաբթի օրուէն պիտի սկսին Կ. Պոլսոյ և Էտիրնէի միջեւ ճամբորդներու և ապրանքներու երթեւեկութիւնը առանց ազսարմաի:

Քառմէն Սիւլայի «Լուսիւնը» այլաբանութեան շարունակութիւնը յառաջիկայ թիւով:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Լսեցոն. Մ. էֆ. Բ. Փ.— Ստացած ենք Նկատի կ'առնուի:

Կեսարիա. Դ. էֆ. Ն.— Ղրկեցէք նմոյժ համար հատուած մը:

Տեւ եւ Տեւորհ

Հ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

Տպագ. ՆՇԱՆ. Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

11-1-11

11-1-11

11-1-11

11-1-11

11-1-11

11-1-11

11-1-11

11-1-11

Թ Է Յ

Ը Ն Տ Ի Ր

Թ Է Յ

Հ Ո Տ Ա Ի Է Տ

Թ Է Յ

Խ Ն Ա Յ Ո Ղ Ա Կ Ա Ն

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ և Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ վաճառատունը պատրաստ՝ և թէ օր ըստ օրէ
հասնող թարմ և ազնուագոյն տեսակ թէյերով կրնայ այսօր անմրցելի ածանութեամբ
գոհացում տալ նոյն իսկ էն խստապահանջ թէյի սիրահարներու: ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ և ԻՍԱ-
ԳՈՒԼԵԱՆ հաստատութիւնը կը թղթակցի գաւառներու հետ եւ յանձնարարութիւններ կը
կատարուին ամենայն ճշդութեամբ:

Աժան, ընտիր ու հոտաւէտ թէյ գործածողներու ջերմապէս կը յանձնարարենք ան-
գամ մը այցելել Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ և Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ վաճառատունը, Ճէլալ-Պէյ խանի
կից թիւ 10, ուր պիտի գտնեն մեծաքանակ և փոքրաքանակ թէյի էփս մթերք մը:

Ա Ժ Ս ՚ Ն

Ա Ժ Ա ՚ Ն

Ա Ժ Ա ՚ Ն

Պ Ա Լ Ք Ա Ն

ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ, ՍՕՖԻԱ
Դրամագլուխ, պահեստ եւ երախտաւորութեան գումար Ժր. 7, 500, 000
Կ Ե Ա Ն Ք Ի Ճ Ի Ի Ղ Հ Ր Դ Ե Հ Ի Ճ Ի Ի Ղ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ՃԻԻՂ

1899 ի ապահովագրութեանց
գումարն է 19,534,276 Ֆրանք:
Ամբողջ կեանքի վրայ և խառն
ապահովագրութիւն, կրկին դը-
րամագլուխով, տղոց օժիտի դը-
րամագլուխ այլ եւ այլ կարգա-
դրութիւններով, չափաւոր սա-
երով ու նպաստաւոր պայման-
ներով:

Ապահովագրութիւն փայ-
տաշէն ու քարուկիր շէն-
քերու, կարասիներու եւ
ապրանքներու՝ նպաստաւոր
պայմաններով:

Ապահովագրութիւն վա-
ճառքներու, շոգենաւերու
մարմին աշխարհիս ո՛ր կողմն
ալ որ ուղեւորին:

Ընկերութեան դրամատուններն են ԳՐԷՏԻ ԼԻՈՆԷ՝ Կ. Պոլիս, ԱՆԿԼՕ-ԱԻՍՏՐԵԱՆ
ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ՝ Լոնտոն, ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ՝ Սօֆիա:

Գործակալ Ընդհանուր Թուրքիոյ՝ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ:

Ղալաթիա, Մերքեպանի փողոց, ձեռքի խան քիւ 4:

Գաւառներու համար պատուաւ: - - - աշխատողութեամբ գործակալներ կը փնտռուին:

Հրատարակուեցաւ Մ. Գ. Մինասեանի ՀԱՅԵՐԷՆ — ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ բառարանը
Կեդրոնացեղիներն են, Պոլիս, Ուզուն Չարը Պաք, քիւ 424, հրատարակի-
տիա Մալխասեանի խանութը: Բերա, Շիսակ ձամբան, Աղա ձամիի մօտ
քիւ 70 Ամերիկեան լամբարաւանաւի խանութը: Գին 30 դր: